

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет психології
Кафедра прикладної психології

І.В.Кряж

Опитувальник стурбованості глобальними екологічними проблемами
Еко-30

Опис психодіагностичної методики

Харків 2020

1. **Назва:** Опитувальник стурбованості глобальними екологічними проблемами Еко-30.
2. **Автор-розробник тесту:** Кряж Ірина Володимирівна
3. **Рік розробки тесту:** 2012
4. **Спрямованість:** Методику розроблено для дослідження екологічних установок, а саме - установок по відношенню до проблеми глобальних екологічних змін. Дозволяє визначити вираженість екологічної стурбованості як стурбованості проблемою глобальних екологічних змін, а також чотирьох установок, які розкривають особливості сприйняття екологічних проблем - біоцентризм, екологічна інтернальність, заперечення глобальних екологічних змін, пріоритет грошей («Гроші»).
5. **Вік респондентів:** від 16 років.
6. **Вибірка:** загальна вибірка (2012-2018 рр.) склала 1087 осіб, 699 жінок та 388 чоловіків – жителів України у віці від 16 до 67 років (600 жінок та 321 чоловік – у віці до 40 років, 99 жінок та 67 чоловіків – у віці від 40 років).
7. **Відомості про надійність, валідність.**

Дискримінативність шкал опитувальника за формулою Фергюсона склала 0,98 для загальної шкали стурбованості глобальними екологічними проблемами, 0,97 - для шкали заперечення екологічних проблем, 0,95 для шкали екологічної інтернальності; 0,96 - для шкали біоцентризма; 0,97 - для шкали фінансово-економічних пріоритетів. Всі показники вказують на високу розрізнявальну здатність шкал тесту.

Загальна надійність всього тесту, порахована за формулою Кронбаха, склала 0,84. Кореляції окремих пунктів із загальним показником шкали змінювалися в межах від 0,16 до 0,58. Показники надійності для окремих шкал склали: $\alpha = 0,71$ для шкали заперечення екологічних проблем, $\alpha = 0,67$ для шкали екологічної інтернальності; $\alpha = 0,63$ - для шкали біоцентризма; $\alpha = 0,73$ - для шкали фінансово-економічних пріоритетів.

Перевірка ретестової надійності методики проводилася на двох студентських вибірках: через два місяці - з 56 студентами і через шість місяців - з 52 студентами. Коефіцієнти кореляції, розраховані за методом Спірмена, склали відповідно (через два і шість місяців): 0,75 і 0,72 для загальної шкали стурбованості глобальними екологічними проблемами, 0,78 і 0,68 для шкали заперечення екологічних проблем, 0,72 і 0,58 для шкали екологічної інтернальності; 0,55 і 0,46 - для шкали біоцентризму; 0,80 і 0,69 - для шкали фінансово-економічних пріоритетів (всі коефіцієнти значимі при $p < 0,01$).

Структурна валідність перевірялася за допомогою конфірматорного факторного аналізу. Модель чотирьох шкал, які корелюються, отримала задовільні показники відповідності емпіричним даним.

Конвергентна валідність перевірялася шляхом обчислення коефіцієнтів кореляції

показників «Еко-30» з виразністю декларованої проєкологічної поведінки та інтегрального показника НЕП. Було встановлено, що загальний показник стурбованості проблемою глобальних екологічних змін позитивно пов'язаний з проєкологічною поведінкою і з світоглядною установкою НЕП; заперечення екологічних загроз і пріоритетне ставлення до грошей негативно пов'язані з проєкологічною поведінкою і з установкою НЕП; біоцентризм й екологічна інтернальність позитивно пов'язані з НЕП, при цьому біоцентризм позитивно пов'язаний з проєкологічною поведінкою.

Критеріальна валідність перевірялася шляхом порівняння студентів-екологів зі студентами інших спеціальностей. Студенти-екологи отримали вищі показники стурбованості глобальними екологічними проблемами та біоцентризму, нижчі – заперечення екологічних проблем та фінансово-економічних пріоритетів.

Двох-факторний дисперсійний аналіз, проведений з урахуванням статі та віку респондентів, виявив значущі розбіжності за всіма показниками між групами жінок та чоловіків, а також – розбіжності між двома віковими групами за всіма показниками, крім біоцентризму. Більш проєкологічними виявилися установки жінок у порівнянні з чоловіками, та установки більш старших респондентів у порівнянні з молодшими.

8. Опис тесту. Тест вербальний, російськомовний, складається з 30 пунктів (тверджень).

Ступінь своєї згоди з кожним з тверджень респонденти оцінювали за шкалою від -2 (цілковита незгода) до +2 (цілковита згода).

9. Інструкція:

Вам предлагается перечень различных утверждений, в той или иной степени относящихся к экологической ситуации. В зависимости от того, насколько Вы согласны или не согласны ними, поставьте напротив каждого утверждения один из баллов:

- 2 – категорически не соглашусь
- 1 – пожалуй, не соглашусь
- 0 – затрудняюсь ответить
- 1 – скорее, соглашусь
- 2 – соглашусь однозначно

10. Стимульний матеріал

	Утверждение	Балл
1	Экологические проблемы уже сказываются на моей жизни.	
2	Самая большая проблема цивилизации – рост потребления.	
3	Еще не известно, происходит ли глобальное потепление	
4	Пока мы не научимся соблюдать права других животных, мы не сможем решить экологические проблемы.	
5	Надо сперва разобраться с экономическими проблемами, а уже потом заниматься экологией.	
6	Чтобы улучшить качество своей жизни, людям следует ограничить свои материальные запросы.	
7	Те, кто много рассуждают о правах животных, забывают о потребностях людей.	
8	От поступков отдельного человека экологическая ситуация никак не зависит.	
9	Научно-технический прогресс и есть главная причина экологического кризиса.	
10	Экологическая проблематика искусственно нагнетается средствами массовой информации.	
11	Самое плохое в техногенных катастрофах то, что страдают животные и природа в	

	целом.	
12	Каждый может способствовать улучшению экологической ситуации, если будет более бережно расходовать воду и электроэнергию.	
13	Влияние человеческой деятельности на климат сильно преувеличено.	
14	По вине человека животные в природе вымирают сейчас катастрофическими темпами.	
15	Когда у человека достаточно денег, он может не переживать из-за экологических проблем.	
16	Если люди не изменят свое отношение к природе, человечество не доживет до следующего столетия.	
17	Экологические проблемы были всегда, а люди как жили, так и живут.	
18	Большинство современных экологических проблем со временем благополучно разрешится для людей естественным путем.	
19	В развитых странах, где высокий уровень жизни, с экологией все в порядке.	
20	Растения и животные, которые наносят человеку вред, могут быть уничтожены.	
21	Никакие экологические проблемы не мешают людям успешно развиваться.	
22	Техногенные катастрофы – неизбежная плата за рост благосостояния людей.	
23	Нет смысла забивать себе голову экологическими проблемами.	
24	Вымирание животных происходит сейчас так же, как и всегда.	
25	Самая большая проблема цивилизации – это человеческая недалекость.	
26	В своей жизни я не замечаю проявлений глобального экологического кризиса.	
27	С существующим отношением к природе человечество, несомненно, вымрет.	
28	Главная причина экологических проблем – непрерывно растущее производство товаров и услуг.	
29	Чтобы люди заботились об экологии, они должны быть в этом финансово заинтересованы.	
30	Животные нужны, чтобы обеспечивать людей едой и одеждой.	

11. Обробка результатів: Опитувальник включає прямі і зворотні пункти. Для кожного показника підраховується сума балів з урахуванням знаку, при цьому для зворотних пунктів знак змінюється на протилежний. Чим вище кількість балів, отримана для окремого показника, тим сильніше виражена відповідна йому установка.

12. Ключі, шкали, норми

№ шкали	Название шкалы	Кількість завдань	№ пунктів «зворотні» пункти – зі знаком «-»
1	Загальний показник стурбованості глобальними екологічними проблемами	30	1, 2, -3, 4, -5, 6, -7, -8, 9, -10, 11, 12, -13, 14, -15, 16, -17, -18, -19, -20, -21, 22, -23, -24, 25, -26, 27, 28, -29, -30
2	Заперечення глобальних екологічних загроз	7	-1, 3, 10, 13, 18, 21, 26
3	Екологічна інтернальність	8	2, 6, 9, 12, 16, 22, 25, 28
4	Біоцентризм	8	4, -7, 11, 14, -20, -24, 27, -30
5	«Гроші» (шкала фінансово-економічних пріоритетів)	7	5, 8, 15, 17, 19, 23, 29

Загальний показник стурбованості глобальними екологічними проблемами - визнання значущості та актуальності глобальних екологічних змін, викликаних економічною діяльністю людей, що несуть загрозу не тільки для людства, а й для інших біологічних видів.

«Біоцентризм» (8 пунктів) - включає чотири біоцентричні твердження та три – антропоцентричні. Ця шкала вказує на готовність до осмислення екологічних загроз з

позицій біоцентризма, що відповідає змісту біосферного занепокоєння. В контексті ставлення до природного оточення дана шкала висловлює екологічний егалітаризм - визнання екологічних прав інших тварин.

«Екологічна інтернальність» (8 пунктів) відображує смисли людської відповідальності за руйнування природного світу заради нарощування споживання. При цьому екологічні проблеми осмислюються в їх залежності від людської активності, що частково вказує на внутрішній локус контролю в сприйнятті екологічних змін.

«Заперечення глобальних екологічних змін» (7 пунктів) - відображає готовність до осмислення екологічних змін як малозначущих, незалежних від людей і перебільшених. Така установка може бути охарактеризована як екологічна безпечність, яка веде до недооцінки або ігнорування антропогенних екологічних загроз.

«Гроші» (7 пунктів) - «грошове занепокоєння», шкала фінансово-економічних пріоритетів. Установка на гроші як основний життєвий ресурс. Гроші наділяються смислами універсального засобу для подолання будь-яких екологічних проблем, тому економічні проблеми оцінюються як основні, рішення яких усуває можливі екологічні загрози.

Враховуючи, що розподіл даних за всіма показниками відрізняється від нормального, а також розбіжності між групами респондентів різної статі та різної вікової категорії, були розраховані відсоткові ранги (процентили) за кожною шкалою окремо для чотирьох груп, які подано у табл. 1-3. Відсотковий ранг вказує на відносне положення кожного значення за певною шкалою у сукупності даних, отриманих нами у тієї чи іншої групі. Використовуючи дані з таблиць, можна визначити, який відсоток респондентів у кожній з груп отримав той чи інший сумарний бал за кожною з шкал.

Таблиця 1

Загальний показник Еко-30															
Жінки до 39 років				Чоловіки до 39 років				Жінки від 40 років				Чоловіки від 40 років			
Бал	ПР*	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР
-32	0	18	47	-35	0	14	55	-11	1	39	88	-16	1	46	97
-31	0	19	49	-26	1	15	58	-7	2	40	89	-13	3	47	99
-28	1	20	51	-25	2	16	61	-3	3	42	90	-11	4	51	100
-27	1	21	54	-24	2	17	64	-1	4	43	91	-5	6		
-23	1	22	57	-22	2	18	67	0	6	44	92	-4	12		
-22	1	23	60	-20	2	19	69	1	7	45	94	0	15		
-16	1	24	62	-19	3	20	70	4	8	47	95	2	19		
-15	2	25	65	-18	3	21	72	5	10	48	96	3	21		
-12	2	26	68	-16	3	22	73	6	12	49	97	5	22		
-11	2	27	71	-15	4	23	75	7	14	50	99	6	25		
-10	3	28	73	-14	4	24	77	8	17	51	100	9	27		
-9	5	29	76	-13	5	25	78	9	18			10	28		
-8	6	30	78	-12	7	26	80	10	19			11	34		
-7	6	31	80	-11	8	27	81	11	21			12	36		
-6	8	32	82	-10	8	28	83	12	27			14	40		
-5	8	33	84	-9	9	29	86	13	30			15	42		

-4	9	34	84	-8	10	30	87	14	31			16	46		
-3	9	35	88	-7	10	31	88	15	34			17	48		
-2	10	36	90	-6	12	32	89	16	38			18	49		
-1	11	37	91	-5	14	33	90	17	41			20	54		
0	11	38	92	-4	17	34	92	19	43			21	55		
1	13	39	93	-3	18	35	93	20	44			22	60		
2	14	40	94	-2	19	36	94	21	47			23	61		
3	15	41	95	-1	21	37	94	22	51			25	64		
4	17	42	96	0	23	38	95	23	53			26	69		
5	18	43	96	1	25	39	96	25	56			27	72		
6	19	44	97	2	28	40	97	26	58			28	73		
7	21	45	98	3	30	41	98	27	59			29	76		
8	23	46	98	4	32	44	98	28	60			30	79		
9	24	47	98	5	33	45	99	29	64			31	81		
10	26	48	98	6	36	47	100	30	67			32	82		
11	28	49	99	7	37	48	100	31	72			34	84		
12	33	51	99	8	39			32	74			35	87		
13	35	54	99	9	41			33	76			37	88		
14	37	55	99	10	43			34	80			38	90		
15	40	56	100	11	46			36	82			39	91		
16	43	58	100	12	49			37	86			40	94		
17	44			13	51			38	87			43	96		

*ПР – процентний ранг

Таблиця 2

Заперечення екологічних загроз								Гроші							
До 39 років				Від 40 років				До 39 років				Від 40 років			
Жінки		Чоловіки		Жінки		Чоловіки		Жінки		Чоловіки		Жінки		Чоловіки	
Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР	Бал	ПР
-14	1	-13	3	-14	1	-14	3	-14	1	-14	3	-14	2	-14	4
-13	3	-12	4	-13	3	-13	5	-13	2	-13	4	-13	2	-13	9
-12	6	-11	7	-12	6	-12	7	-12	6	-12	6	-12	3	-12	13
-11	8	-10	15	-11	7	-11	11	-11	11	-11	9	-11	4	-11	16
-10	12	-9	24	-10	10	-10	16	-10	18	-10	16	-10	10	-10	24
-9	17	-8	31	-9	13	-9	22	-9	25	-9	21	-9	16	-9	30
-8	24	-7	36	-8	19	-8	28	-8	32	-8	27	-8	21	-8	38
-7	30	-6	40	-7	25	-7	36	-7	42	-7	36	-7	29	-7	43
-6	39	-5	45	-6	30	-6	47	-6	49	-6	40	-6	35	-6	54
-5	46	-4	55	-5	37	-5	57	-5	56	-5	52	-5	42	-5	62
-4	53	-3	61	-4	45	-4	63	-4	63	-4	58	-4	50	-4	68
-3	61	-2	63	-3	52	-3	71	-3	69	-3	63	-3	56	-3	71
-2	68	-1	69	-2	59	-2	75	-2	74	-2	70	-2	60	-2	80
-1	74	0	73	-1	61	-1	80	-1	78	-1	73	-1	65	-1	84
0	78	1	76	0	69	0	84	0	82	0	75	0	71	0	86
1	83	2	84	1	77	1	90	1	85	1	79	1	76	1	87
2	87	3	90	2	83	4	96	2	88	2	82	2	80	2	88
3	90	4	93	3	87	5	97	3	90	3	90	3	86	3	89
4	92	5	97	4	91	6	98	4	92	4	94	4	90	4	90
5	94	7	99	5	94	7	100	5	94	6	99	5	93	5	95
6	95	8	100	6	97			6	95	8	100	6	95	6	96
7	96			7	98			7	97			7	96	8	98
8	98			8	99			8	98			8	97	9	99
9	99			9	99			9	98			9	98	10	100
10	100			10	100			10	99			10	98		
11	100			14	100			11	100			11	99		
												12	99		
												13	100		
												14	100		

Таблиця 3

